

УДК 355.511.43 – 531.7

В.П. Городнов¹, В.А. Кириленко², Ю.Є. Репило³¹Академія внутрішніх військ МВС України, Харків²Національна академія Державної прикордонної служби України, Хмельницький³Національний університет оборони України, Київ

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ ЧАСТИН І ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ДЕРЖАВИ ДО ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

Розглянуті існуючі підходи до проведення інспектувань і перевірок по визначенню спроможності частин і підрозділів спеціального призначення військових формувань держави виконувати бойові завдання за призначенням.

Ключові слова: перевірка, прогнозування, військовослужбовці, частини і підрозділи спеціального призначення, озброєний злочинець, бойове завдання.

Вступ

Постановка проблеми. Частини і підрозділи спеціального призначення (далі – ЧіПСП) являють собою мобільні сили визначених законодавством [1 – 5] силових відомств країни (таких як ЗСУ, ДПСУ, ВВ МВСУ) і залучаються для забезпечення безпеки особи та суспільства держави у тих випадках, коли залучення інших структурних підрозділів силових відомств виявилось недостатнім, або вони не змогли вирішити певне завдання. Така необхідність може виникнути під час надзвичайних обставин (ситуацій), в умовах введення правового режиму надзвичайного або воєнного стану.

Завдання, що покладаються на ЧіПСП, передбачені чинним законодавством [6 – 10], пов'язані з підвищеним ризиком для життя та здоров'я військовослужбовців.

Особливо це характерно при проведенні спеціальних операцій по припиненню діяльності не передбачених законодавством озброєних воєнізованих формувань чи груп, при затриманні (знешкодженні) заарештованих, підсудних, засуджених, які втекли з-під варти, озброєних злочинців, дії яких небезпечні для інших громадян, а також порушників державного кордону, при участі в завданнях щодо попередження та припинення терористичних актів, дій в тилу противника та для виконання тих завдань, які не можуть бути виконані іншими силами й засобами.

При виконанні подібних дій усі військовослужбовці ЧіПСП повинні бути готові до миттєвої реакції на найменшу зміну обстановки, до великих фізичних, психологічних навантажень і т.п. Отже, специфічний характер завдань покладених на ЧіПСП, вимагає від особового складу високого рівня професійної підготовленості.

Для набуття такого рівня всі військовослужбовці ЧіПСП проходять навчання за програмами під-

готовки до виконання завдань передбачених нормативними документами відповідних силових відомств, що визначають їхню діяльність.

Військовослужбовці підрозділів спеціального призначення різних відомств України – які пройшли і засвоїли «програму підготовки» перевіряються і оцінюються за умовами Положення [11] та існуючими методиками викладеними у нормативних документах [12 – 15] цих відомств.

За результатами таких перевірок можливість виконання майбутніх бойових завдань не оцінюється, а саме не визначаються можливі втрати сторін, не оцінюються вимірні параметри рівня бойової підготовки.

Існуючі перевірки не містять способу переходу від отриманих оцінок до прогнозу результатів виконання завдань за призначенням, тому немає можливості оцінити очікуваний ефект їхнього виконання.

Отримана оцінка не пов'язана безпосередньо з оцінкою очікуваних результатів виконання завдання.

Таким чином, постає питання щодо перегляду існуючих підходів до перевірки та визначення спроможності частин і підрозділів спеціального призначення військових формувань держави виконувати бойові завдання за призначенням

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання оцінювання результатів виконання військовослужбовцями ЧіПСП бойових завдань частково передбачені нормативними документами

Президента України – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України [11],

Міністра оборони України [13],

Міністра внутрішніх справ України [5],

Голови Державної прикордонної служби України [12],

командувача внутрішніх військ МВС України [14 – 15] та ін.

Показники (напрямки) за якими здійснюється перевірка частин і підрозділів спеціального призначення дають можливість оцінити саме готовність до виконання бойового завдання та практичні дії особового складу підрозділу у ході перевірки.

Якщо умови перевірки будуть змінені то і результати будуть інші – невідомі без проведення нової перевірки.

Залишається відкритим питання вірогідності виконання конкретного бойового (службово-бойового) завдання по причині відсутності оцінювання вимірjuвальних параметрів рівня підготовленості військовослужбовців (ЧіПСП) від яких залежить результат виконання цього завдання, тому, що такі параметри в існуючих методиках не розглядаються. Прогнозування результатів виконання бойових завдань у визначених джерелах не наводяться.

Мета статті – розгляд існуючих і визначення перспективних підходів до проведення перевірок по визначенню спроможності частин (підрозділів) спеціального призначення військових формувань держави виконати завдання за призначенням з точки зору кінцевого результату можливості виконання завдань за призначенням.

Виклад основного матеріалу

Для виконання бойових завдань, у разі виникнення надзвичайних обставин (ситуацій) або введення на території України (окремій місцевості) правового режиму надзвичайного чи воєнного стану, залучаються відповідні силові структури (ЗСУ, ДПСУ, ВВ МВСУ), до складу кожної з яких входять ЧіПСП.

З метою визначення спроможності частин і підрозділів спеціального призначення виконувати завдання за призначенням проводиться їх перевірка.

Основними спільними напрямками перевірок ЧіПСП приведених силових відомств є оцінка наступних показників:

- спроможність органів управління виконувати функції управління за призначенням;
- здатність об'єкта перевірки привести себе до готовності виконання завдання за призначенням;
- стан бойової служби;
- стан бойової підготовки;
- стан ефективності виховної роботи;
- морально-психологічний стан;
- стан військової дисципліни о/с;
- стан озброєння і військової техніки та забезпечення матеріально-технічними засобами;
- стан медичного забезпечення;
- стан навчальної матеріально-технічної бази;
- стан служби військ;
- стан роботи з кадрами.

У змісті перевірок маютья напрямки, які оцінюються тільки у ЧіПСП певних силових відомств, наприклад:

у ЧіПСП МО України: відповідність організаційно-штатної структури об'єкта перевірки меті застосування, основним завданням (завданням за призначенням) згідно з відповідною функціональною структурою Збройних Сил України; стан пожежної безпеки; стан екологічної безпеки;

у ЧіПСП ДПСУ: стан повсякденної діяльності;

у ЧіПСП ВВ: стан роботи з пропозиціями, заявами і скаргами.

Інспектуючий експертно оцінює показники перевірки відповідно до нормативних документів [11 – 15] опираючись на власний досвід.

Наведений перелік напрямків інспектувань (визначених нормативними документами щодо перевірки різних силових відомств на предмет спроможності виконати завдання за призначенням) дозволяє зробити висновок про однотипність цих напрямків в ЗСУ, ДПСУ, ВВ МВСУ.

Для визначення спроможності ЧіПСП виконувати завдання за призначенням і отримання можливих результатів виконання частинами і підрозділами спеціального призначення бойових завдань найближче підходить проведення перевірки по показникам бойової підготовки особового складу і здатності об'єкта перевірки привести себе до готовності виконання завдання за призначенням, тоді як інші показники, що перевіряються під час інспекції, з результатами цих завдань безпосередньо не пов'язані.

Основним наявним варіантом оцінювання ЧіПСП є проведення контрольно-перевірочних занять, тактико-спеціальних навчань (тренувань) з перевіркою о/с по виконанню навчально-бойових завдань (одному із завдань плану дій за надзвичайних обставин).

Результати перевірки оцінюються за чотирьохзначною шкалою: “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”. Вони дають можливість оцінити саме дії ЧіПСП за планом навчання (тренування), тобто практичні дії особового складу у ході перевірки (у конкретній ситуації).

Якщо умови перевірки будуть змінені (час доби, пора року, кількість злочинців, чисельність структурного підрозділу, місцеві умови і т. ін.) то і результати будуть інші – невідомі без проведення нової перевірки.

Процес виконання бойового завдання включає сукупність заходів щодо розвідки противника, просування військовослужбовців у межах району (переміщення, переховування, маскування і т.і.), а також сукупність послідовних або одночасних окремих вогневих контактів військовослужбовців ЧіПСП з бойовиками (злочинцями, порушниками,

терористами і т.і.). Ці дії характеризують кожного військовослужбовця приймаючого участь у виконанні завдання.

Основним повторюваним підпроцесом виконання бойового завдання є підпроцес вогневих контактів.

Кожний з них починається і закінчується в заздалегідь невідомий (випадковий) момент часу і має заздалегідь невідому (випадкову) тривалість і наслідки.

Кожен із результатів бою можна передбачити лише з деякою ймовірністю. Підвищення рівня підготовленості військовослужбовців підрозділу спеціального призначення зменшує ймовірність поразки в ході вогневої дуелі і збільшує середню кількість вогневих дуелей до моменту їхнього можливого ураження.

Для отримання можливості оцінок за кінцевим результатом виконання завдань виникає необхідність побудови моделей, що відбивають динаміку можливих результатів виконання завдань (у тому числі, вогневих контактів військовослужбовців підрозділу спеціального призначення і терористів), і містять параметри, що залежать від рівня підготовленості військовослужбовців до виконання бойового завдання такі як:

середнє значення тривалості вогневих контактів;

ймовірність ураження військовослужбовців в ході кожного вогневого контакту;

ймовірність знищення терористів; час реакції військовослужбовця на зміну обстановки;

ймовірність своєчасного виявлення терориста військовослужбовцем в ході спеціальної операції;

точність ведення вогню в ході кожного вогневого контакту і т. ін.

Ці параметри залежать від рівня підготовки військовослужбовців і повинні бути оцінені в ході перевірки.

Жоден з цих параметрів поки що не визначається в існуючих методиках оцінювання підготовленості військовослужбовців, що не дає змогу оцінювати рівень підготовленості військовослужбовців підрозділу до виконання завдань бою та прогнозувати можливі результати виконання таких завдань.

Можливість отримання значень вимірювальних параметрів підготовки військовослужбовців та їх складання за допомогою моделі у виконуване завдання, може дати можливість прогнозувати результат виконання типового завдання, що залежить від значень вимірювальних параметрів підготовки військовослужбовців і частин і підрозділів спеціального призначення в цілому.

В зв'язку з цим виникає необхідність розроблення комбінованої методики, яка дозволяє вимірю-

вання притаманних кожному військовослужбовцю параметрів, актуальних для виконання завдань, і яка буде відповідати одній або декільком моделям виконання завдань кожним військовослужбовцем та підрозділом у цілому. В результаті виникає можливість не тільки вимірювання параметрів рівня підготовки кожного військовослужбовця, але й оцінка очікуваних результатів, наприклад втрат сторін в ході виконання конкретних типових завдань за призначенням.

Для розробки методики оцінювання рівня підготовки військовослужбовців частин і підрозділів спеціального призначення на першому етапі треба розробити моделі виконання типових бойових завдань притаманних відповідним силовим структурам країни, що враховують найбільш суттєві умови і параметри динаміки виконання завдань.

Для того, щоб оцінити перераховані та інші параметри треба знати їх взаємозв'язок з результатами виконання бойових завдань, що виконуються. Треба вміти визначити результати виконання завдань в залежності від конкретних значень параметрів, які вже вимірювались та приводились.

Таким чином, виникає потреба в розробці моделі процесу бойових дій, яка дозволить виявити вимірювальні параметри рівня підготовки бійців і потім може бути використана для прогнозу результатів виконання завдань кожним окремим військовослужбовцем та підрозділом у цілому.

Висновки

Таким чином, існуючі методики не дають відповіді на питання, щодо спроможності виконання конкретного бойового (службово-бойового) завдання військовослужбовцями частин і підрозділів спеціального призначення по причині відсутності оцінювання вимірювальних параметрів рівня підготовленості військовослужбовців, від яких залежить результат виконання цього завдання, тому, що такі параметри в існуючих методиках не розглядаються і з причини того, що в існуючих методиках не передбачений прогноз кінцевих результатів виконання завдань ні кожним військовослужбовцем, ні підрозділом у цілому.

Тому виникає потреба у розробці комплексної методики яка дає можливість вимірювання притаманних кожному військовослужбовцю параметрів, актуальних для виконання завдань, і яка буде відповідати одній або декільком моделям, що відбивають динаміку можливих результатів вогневих контактів військовослужбовців і бойовиків, дозволяє прогнозувати кінцеві результати виконання завдань, та містять параметри, що залежать від рівня підготовки військовослужбовців частин і підрозділів спеціального призначення до виконання бойових завдань.

Список літератури

1. Конституція України. – Х.: Фоліо, 2006. – 160 с.
2. Положення про територіальну оборону України: указ Президента України від 27 березня 1998 року № 225 (в редакції Указу Президента України. від 2 жовтня 2001 року №918/2001)
3. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 №1932-12 // Відомості Верхов. Ради України. – 1992. – N 9 ст.106. (із змінами та доповненнями №2020-111 від 5.10.2000 р.)
4. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 №1550-3 // Відомості Верхов. Ради України. – 2000. – N 23, ст.176.
5. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 06.04.2000 №1647-3 // Відомості Верхов. Ради України. – 2000. – N 28, ст.224.
6. Про Збройні Сили України; Закон України від 06.12.1991 №1934-12 // Відомості Верхов. Ради України. – 1992. – N 9, ст.108.
7. Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України: Закон України від 26.03.1992р. № 2235-12 // Відомості Верхов. Ради України. – 1992. – № 29. – Ст.397.
8. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 04.11.1991р. № 1777-12 // Відомості Верхов. Ради України. – 1992. – № 2. – ст.5.
9. Про затвердження Положення про військові частини спеціального призначення військ внутрішньої та конвойної охорони: постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.1995 р. №137.
10. Тимчасове положення про організацію служби спеціальних моторизованих військових частин міліції, військових частин спеціального призначення та підрозділів оперативного призначення внутрішніх військ МВС України: Наказ МВС України від 05.07.2005р. № 521 // Зареєстровано в Міністерстві юстиції за № 835/11115 від 1.08.05р.
11. Про порядок проведення інспектувань (перевірок) Міністерства оборони України, Збройних Сил України та інших військових формувань Інспекцією з питань контролю за діяльністю військових формувань Головної служби безпекової та оборонної політики Секретаріату

Президента України (затверджено Президентом України-Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України 6 лютого 2008 року № 1- 1/239).

12. Про затвердження Інструкції про порядок організації та здійснення інспектування (інспекторських перевірок) у Державній прикордонній службі України: Наказ Адміністрації ДПС України від 30.04. 2004 року № 357.

13. Про затвердження Інструкції про порядок проведення інспекційних заходів: наказ МО України від 02.12.2005р. № 716.

14. Про затвердження Програми інспектувань та підсумкових перевірок управлінь територіальних командувань, з'єднань і військових частин внутрішніх військ МВС України на 2011 навчальний рік: наказ командувача ВВ МВС України від 28.02.2011р. №85.

15. Про затвердження та введення в дію керівництв з оцінювання бойової та гуманітарної підготовки, морального і психологічного стану та військової дисципліни, стану озброєння та військової техніки, стану військового тилу, медичного забезпечення у внутрішніх військах МВС України: наказ командувача ВВ МВС України від 23.05.1997р. № 186.

16. Городнов В.П. Методика кількісної оцінки рішень та моделювання службово-бойових дій частин і підрозділів внутрішніх військ. навч. посіб. / В.П. Городнов. – Х.; Акад. ВВ МВС України, 2006. – 226 с.

Надійшла до редколегії 1.03.2011

Рецензент: д-р військ. наук, проф. Г.А. Дробаха, Академія внутрішніх військ МВС України, Харків.

**ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ЧАСТЕЙ И ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ
СПЕЦИАЛЬНОГО НАЗНАЧЕНИЯ ВОИНСКИХ ФОРМИРОВАНИЙ СТРАНЫ
ПРИ ВЫПОЛНЕНИИ ЗАДАЧ ПО НАЗНАЧЕНИЮ**

В.П. Городнов, В.А. Кириленко, Ю.Е. Репило

Рассмотрены существующие подходы к проведению инспектированных и проверок по определению возможностей частей и подразделений специального назначения воинских формирований страны при выполнении задач по назначению.

Ключевые слова: проверка, прогнозирование, военнослужащие, части и подразделения специального назначения, вооруженный преступник, боевая задача.

**APPROACH TO DEFINITION OF POSSIBILITIES OF PARTS AND DIVISIONS
OF A SPECIAL PURPOSE OF MILITARY FORMATIONS OF THE COUNTRY
AT PERFORMANCE OF PROBLEMS TO DESTINATION**

V.P. Gorodnov, V.A. Kirilenko, J.E. Repilo

Existing approaches to carrying out of inspections and checks by definition of possibilities of parts and divisions of a special purpose of military formations of the country are considered at performance of problems to destination.

Keywords: inspection, prediction, military men, parts and the special purpose divisions, offender armed, combat mission.